

Nr. 13019/29.09.2015

APROB
INSPECTOR ȘCOLAR GENERAL,
Prof. Coea CODREANU

**CĂTRE
TOATE UNITĂȚILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT**

Vă transmitem, alăturat, *Procedurile standard pentru evitarea/rezolvarea situațiilor tensionale cu violență din mediul școlar*, elaborate de Ministerul Educației și Cercetării Științifice, cu rugămintea ca în termen de cinci zile de la primirea prezentei adrese să ne comunicați, în scris, propunerile dumneavoastră de modificare/completare.

Inspector școlar,
prof. Titel IORDACHE

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

**Propuneri
privind procedurile standard care trebuie aplicate de
către personalul din unitățile școlare preuniversitare pentru evitarea/rezolvarea situațiilor
tensionale cu violență**

1. PRELIMINARII

Problematika managementului stărilor tensionale în unitățile de învățământ preuniversitar din România face parte din aria mai largă a teoriei și practicii manageriale a câmpului educațional (concept introdus de K. Lewin în 1932) și are în vedere o serie de aspecte care vizează relațiile, interacțiunile și comportamentele actorilor implicați în procesul de învățământ, precum și modalitățile de ameliorare, depășire, dezvoltare și perfecționare a cadrului instituțional specific.

Totodată, acest lucru reclamă o asumare de către profesorul-manager a nevoii de pregătire continuă, de afirmare a competențelor, capacităților și abilităților sale în gestionarea situațiilor tensionale care pot apărea pe parcursul procesului de învățământ. Astfel, acesta trebuie să fie pregătit a face față oricărei situații tensionale specifice, ceea ce implică cunoașterea și aplicarea unor strategii rezolutive și a unor *proceduri standard* de urmat.

Intenția noastră este aceea de pune la dispoziția, în primul rând, a cadrelor didactice, dar și celorlalți actori instituționali implicați în activitatea școlară a acelor *seturi de proceduri standard*, care pot fi aplicate în situațiile tensionale de la nivelul claselor de elevi și care pot proteja în egală măsură atât elevul, cât și personalul didactic, didactic auxiliar și nedidactic care își desfășoară activitatea în unitățile de învățământ de nivel preuniversitar.

În prezent se observă o creștere alarmantă a cazurilor de manifestări violente (agresiuni verbale și/sau fizice) în unitățile de învățământ atât între elevi, cât și între elevi și personalul din învățământ.

În fond, este vorba de o multiplicare a stărilor tensionale, conflictuale în instituțiile de învățământ o creștere a intensității acestora în clasa de elevi, prezentate atât de mass-media, cât și în lucrările de specialitate.

Aceste stări tensionale, definite prin forme și grade diferite de manifestare, reprezintă o *realitate educațională negativă* (înțelegând prin realitate educațională negativă toate formele de la de la demotivare, absenteism, până la diferitele forme de violență și agresivitate în școală) din cadrul sistemului de învățământ, ceea ce determină o creștere aproape exponențială a lucrărilor pe această problematică, o canalizare a eforturilor specialiștilor în educație în colaborare cu alți factori educogeni, administrativi în vederea limitării actelor de indisciplină și violente din mediul școlar.

Programele educative actuale au pus în evidență o serie de cauze și factori ale acestor manifestări agresive și /sau cu violență din mediul școlar, precum și necesitatea elaborării unor strategii adecvate de prevenire și de intervenție în acest sens.

Dincolo de aceste strategii, considerăm deosebit de important ca, pe baza lor, să identificăm acele proceduri standard de care amintem, astfel încât în orice situație și în orice moment fiecare actor instituțional, de pe poziția sa, să știe cum trebuie să acționeze atunci când se declanșează o situație cu risc de agresiune și/sau de violență.

Cercetările în domeniu de care aminteam au pus în evidență două carențe majore:

- Lipsa unor *strategii, metodologii de prevenire* a stărilor tensionale/violente, care să anticipeze factorii declanșatori, posibilele cauze, precum și prefigurarea și modalitatea de aplicare a unor acțiuni de influențare a mediului educațional instituțional în sensul creșterii gradului de cooperare și a respectului dintre elevi și/sau dintre elevi și personalul unității de învățământ;
- inconsistența și inoperabilitatea unei culturi psihopedagogice și manageriale apte să ofere posibilitatea prevenirii și intervenției în situații tensionale cu risc de violență.

La aceste două carențe majore mai adăugăm lipsa unor proceduri standard, care să permită personalului din unitățile de învățământ să intervină prompt și eficace în abordarea situațională a actelor comportamentale negative.

2. TIPURI DE STĂRI TENSIONALE ÎN CLASA DE ELEVI

Stările tensionale nu apar dintr-o dată. Ele evoluează de la stări tensionale latente și de scurtă durată până la cele agravante de tip conflictual intens, care se manifestă între elevi, dar și între aceștia și profesor.

De aceea una din principalele sarcini ale oricărui educator este să anticipeze comportamentele elevilor, care presupun abateri de la norme, reguli instituționale și pedagogice, care se manifestă întotdeauna progresiv, precum și să identifice orice tip de disconfort cognitiv și/sau emoțional de la nivelul clasei de elevi.

În acest sens, observarea manifestărilor de tip abatere, a celor care exprimă nemulțumire sau a celor de respingere, încordare, frustrare, insatisfacție, demotivare, refuz și agresivitate cu consecințe negative asupra activității educaționale, este esențială în prevenirea stărilor tensionale din unitățile de învățământ, precum și în capacitatea de rezolvare oportună a acestora.

Starea de **conflict propriu-zis** apare în situația în care sunt neglijate toate aceste aspecte prezentate, dar și ca efect al *neadoptării sau adoptării unor proceduri inadecvate* la nivelul managementului educațional din unitățile de învățământ, ceea ce sporește riscul de insucces școlar, abandon, indisciplină, manifestări violente sau agresiuni din partea elevilor.

Dintre toate tipurile de stări tensionale amintite, problema care ne preocupă în mod special sunt *problemele agresivității și violenței în școală*, acestea reprezentând formele grave ale deprecierei climatului educațional, dar și unele dintre marile aspecte negative ale societății contemporane.

Pentru ca profesorul să-și dezvolte un sistem de instrumente manageriale eficient în prevenirea și intervenția situațională în cazul actelor de indisciplină la acest nivel, este necesară dincolo de conturarea unei culturi psihopedagogice și manageriale așa cum am arătat mai înainte și prezența unor *proceduri specifice* prin care personalul didactic și/sau nedidactic, aflat în una din situațiile de risc identificate, să poată gestiona eficient problemele apărute în urma unor acte de agresiune sau cu violența la care poate fi supus pe parcursul exercitării profesiei.

Înmulțirea actelor de violență în școală din ultimul timp argumentează ideea necesității ca problematica stărilor tensionale în clasa de elevi trebuie să devină o temă de reflecție pentru toți cei implicați în actul educațional.

Înainte de a prezenta posibilele situații conflictuale și modalitățile (procedurile) concrete de evitare, diminuare și/sau rezolvare a lor, vom defini noțiunile de agresivitate și de violență așa cum sunt ele înțelese din perspectiva prezentului document.

Astfel, prin *agresivitate* înțelegem „un comportament distructiv și violent orientat spre persoane, obiecte sau spre sine”¹ sau, mai concret, un „comportamentul verbal sau acțional, ofensiv, orientat spre umilirea, minimalizarea și chiar suprimarea fizică a celorlalți”².

În raport cu agresivitatea, *violența* este considerată ca fiind „dezorganizarea brutală sau continuă a unui sistem personal, colectiv sau social și care se traduce printr-o pierdere a integrității, care poate fi fizică, psihică sau materială. Aceasta dezorganizare poate să opereze prin agresiune, utilizarea forței, conștient sau inconștient, însa poate exista și violență doar din punctul de vedere al victimei, fără ca agresorul să aibă intenția de a face un rău”³ (Debarbieux, 1996).

Totodată, trebuie să precizăm că literatura de specialitate (sociologică, juridică, etică) identifică și delimitează mai multe tipuri de violență:

- *violența fizică* (nucleul dur al violenței, incluzând: furturi, tâlhării, lovituri voluntare, tentative de omor, omorurile);
- *violența economică* (distrugerea de bunuri materiale);
- *violența morală sau simbolică* (expresie a autoritarismului și dominației excesive);
- *violența verbală și/sau nonverbală* (comportamente verbale sau nonverbale care induc lezarea demnității umane sau care încalcă bunele maniere sau un cod de conduită prestabilit).

3. SETURI DE PROCEDURI DE INTERVENȚIE

În mediul școlar, problematica manifestărilor violente îndreptate împotriva personalului didactic/nedidactic sau auxiliar a atins deja cote alarmante, astfel încât dorim să oferim acestora o mai bună protecție și siguranță la locul de muncă cu incidență directă asupra calității muncii prestate.

În literatura de specialitate formele de violență sunt clasificate în mai multe feluri în funcție de criteriul stabilit.

¹ Paul Popescu-Neveanu, *Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, 1978, pp.34-35

² *Dicționar de sociologie*, Editura, 1975

³ Eric Debarbieux, *La violence en milieu scolaire*, État des lieux --- Paris, ESF, 1996.

Pentru o mai eficientă activitate de prevenire, limitare și stopare a fenomenului privind manifestările violente în mediul școlar propunem clasificarea lor în funcție de gravitatea acestora. Astfel, considerăm că sunt forme ușoare de violență și forme grave de violență.

A. FORME UȘOARE DE VIOLENȚĂ:

- Ton ridicat
- Tachinare
- Ironie
- Poreclire
- Insultă
- Înjurătură
- Intimidare
- Scuipare
- Instigare la violență
- Deposedarea de obiecte personale
- Însușirea bunului găsit
- Violarea secretului corespondenței
- Lăsarea fără ajutor
- Aruncarea cu obiecte – fără consecințe grave
- Atingere nedorită
- Refuzul de îndeplinire a sarcinilor
- Indisciplină la orele de curs

B. FORME GRAVE DE VIOLENȚĂ

- Hărțuire
- Abuz de încredere
- Amenințare
- Înșelăciune
- Șantaj
- Calomnie
- Seducție
- Lipsirea de libertate a persoanei
- Ultraj

- Ultraj contra bunelor moravuri
- Tulburarea liniștii publice
- Pălmuire
- Îmbrâncire
- Trântire
- Imobilizare
- Lovire/bătaie
- Încăierare
- Lupte de grup
- Constituirea unui grup infracțional organizat
- Consumul de alcool sau de substanțe psihotrope
- Aruncarea de obiecte – cu consecințe grave
- Vătămarea corporală (gravă și vătămare din culpa)
- Mutilare
- Detrioare, distrugere de obiecte
- Instigarea la discriminare de orice natură
- Port sau folosirea de arme
- Tăinuirea
- Furt sau furt calificat
- Tâlhărie sau tâlhărie calificată
- Tentativă de viol sau viol
- Tentative de omor sau omor
- Determinarea sau înlesnirea sinuciderii
- Uciderea din culpa
- Corupția sexuală
- Perversiunea sexuală

Am făcut această clasificare în extenso (deși, evident, nu este una exhaustivă) pentru ca în momentul punerii în aplicare a procedurilor de intervenție în cazul declanșării actelor de violență, faptele respective să poată fi mai ușor identificate de cadrele didactice, care nu posedă pregătire juridică.

- **Procedură generală (evaluativă):**

Toți elevii, pe parcursul clasei pregătitoare, vor fi evaluați din punct de vedere psihologic prin prisma a trei teste: test de personalitate, test de aptitudinii și test de inteligență. Rezultatele acestor teste sunt confidențiale și ele vor fi aduse la cunoștință numai părinților acestora. La cunoștința învățătorului/institutorului și, eventual, conducerii unității de învățământ vor fi prezentate numai acolo unde este cazul: probleme de personalitate (agresivitate), aptitudini deosebite sau inteligență mult peste medie. Aceste teste se vor aplica periodic și în clasele a IV-a, a VI-a, a VIII-a, a X-a și a XII-a.

Acolo unde unitatea de învățământ nu are încadrat post de psiholog școlar, evaluările se vor face la un alt centru școlar.

Elevii cu probleme de personalitate vor fi monitorizați îndeaproape către de învățători/institutori/profesori/diriginți în vederea identificării unor soluții optime pentru integrarea lor în mediul școlar. Toate observațiile vor fi comunicate *Comisiei pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar* din care face parte și psihologul școlar.

Totodată, *Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar va urmări:*

- cunoașterea empirică a elevilor, a particularităților, a expectanțelor acestora, a experienței sociale anterioare;
- soluționarea stărilor tensionale mai vechi sesizate în climatul psihosocial al clasei de elevi;
- evaluarea periodică a performanțelor școlare și a comportamentului afectiv-atiudinal;
- valorificarea potențialului creativ al elevilor, al preocupărilor acestora de studiu independent;
- stimularea intereselor cognitive ale elevilor prin activități extrașcolare;
- identificarea posibilelor cauze ale insucceselor afirmate progresiv la unii elevi;
- discutarea cu elevii a rolului sancțiunilor și recompenselor, a regulilor și consecințelor indisciplinei în activitate;
- antrenarea elevilor în unele activități specifice managementului activităților.

- *Procedura de intervenție în situații de violență în școală (forme ușoare)*

Pentru acest tip de procedură, *Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar* va realiza un Plan de acțiune și va instrui toate cadrele didactice din unitatea de învățământ. (pentru procedură, vezi Anexa 1)

- *Procedura de intervenție în situații de violență în școală (forme grave)*

Tot *Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar*, va elabora o listă cu elevii cu probleme (cu potențial agresiv/violent) și o va da tuturor cadrelor care predau la clasele unde sunt acești elevi pentru o mai atentă și corectă monitorizare a lor. (pentru procedură, vezi Anexa 2).

Fiecare unitate de învățământ se va preocupa pentru participarea cadrelor didactice, (în primul rând a celor care fac parte din *Comisia pentru prevenire și combatere a violenței în mediul școlar*) la cursuri de formare continuă în direcția perfecționării competențelor, capacităților și abilităților manageriale de prevenire și rezolvare a stărilor tensionale în clasa de elevi.

În condițiile în care problemele cu privire la actele de agresiune sau de violență îndreptate împotriva personalului didactic, nedidactic și auxiliar din unitățile de învățământ au căpătat dimensiuni alarmante, propunem, ca odată cu alte propuneri de modificare a Legii educației naționale, să se introducă **un articol nou**, articol care să asigure o mai mare protecție a cadrelor didactice în exercitarea profesiei lor, precum și modificarea corespunzătoare a statutului cadrelor.

Subliniem că acest gen de prevederi legislative sunt deja în stadiul de propuneri și pentru alte categorii profesionale (ex: Legea pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat).

Propunere de articol pentru noua Lege a educației naționale:

Articol nou:

- Art. 1. (1) Amenințarea săvârșită împotriva cadrului didactic în timpul exercitării profesiei sau în legătura cu aceasta se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani.
- (2) Lovirea sau alte acte de violență săvârșite împotriva cadrului didactic în condițiile alin. (1) se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.
- (3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a părții vătămate, iar pentru faptele prevăzute la alin. (2) și din oficiu. Retragerea plângerii prelabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.
- (4) În cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (1) și (2), săvârșite împotriva soțului/soției, copiilor sau a unei rude apropiate a cadrului didactic în scop de intimidare ori de răzbunare în legătură cu exercitarea de către acesta a profesiei, limitele speciale de pedeapsă prevăzute de lege se majorează cu jumătate.

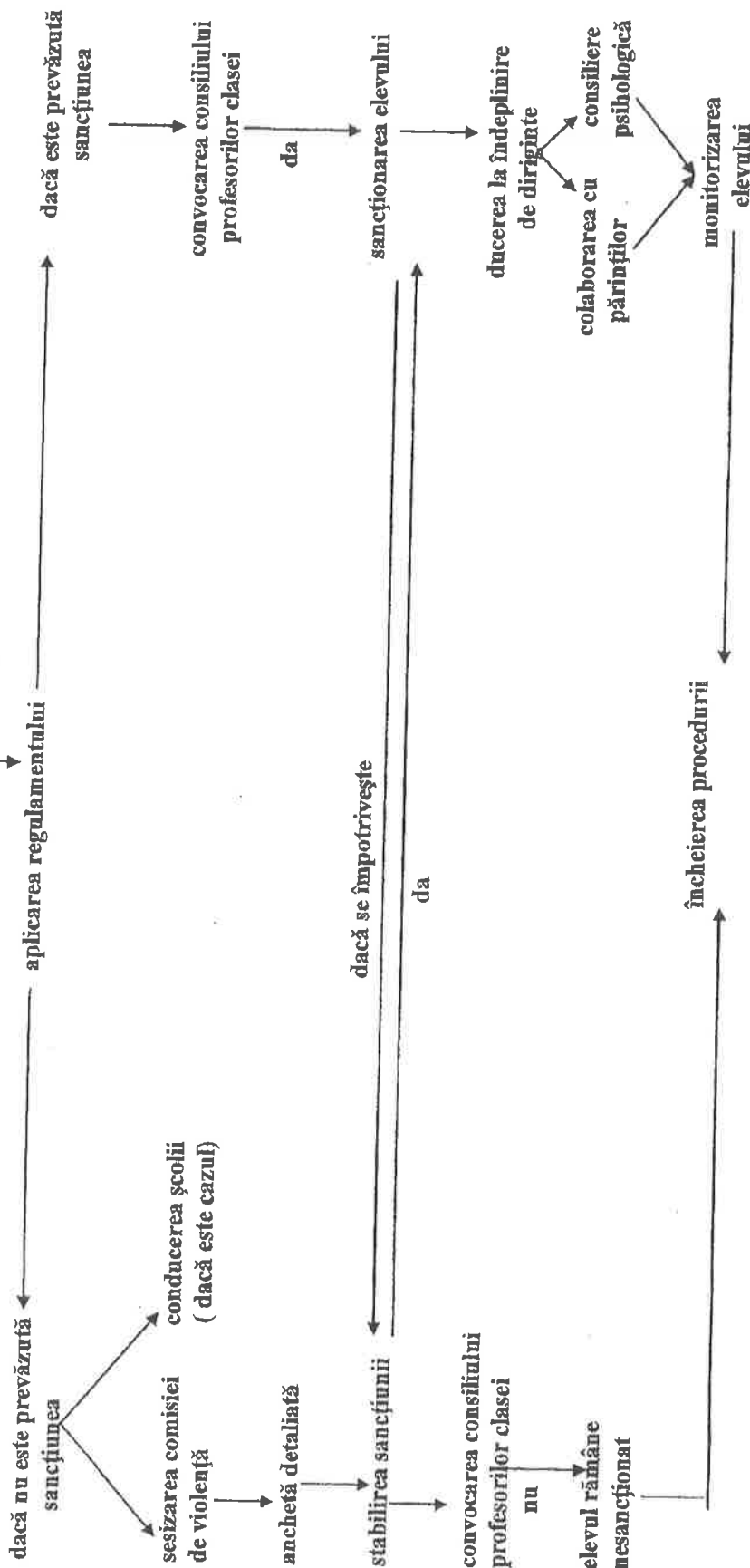
Anexa 1

PROCEDURA DE INTERVENȚIE ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ ÎN ȘCOALĂ

constatarea faptei și aducerea la cunoștința profesorului de serviciu/dirigintei

anchetarea cazului

stabilirea gravității faptei – *forme ușoare*

PROCEDURA DE INTERVENȚIE ÎN SITUAȚII DE VIOLENȚĂ ÎN ȘCOALĂ

Anexa 2

constatarea faptei și aducerea la cunoștința profesorului de serviciu/dirigintei

